

BUSCANT A ERNESTO A L'ILLA DEL CHE GUEVARA

Ja podeu trobar a les llibreries el nou llibre del professor de la UAB Santiago Tejedor, 'Dónde estás Guevara?' (Ed. Niberta). Un llibre en què l'autor recorre l'illa de Cuba en busca del Che més desconegut, el de la vida privada, el més humà. En aquesta recerca, viatja per tota

l'illa parlant amb gent que va conviure amb ell i preguntant-los pels seus records: què els deia, què feia al seu dia a dia... El guerriller més famós vist des d'un altre punt de vista.

L'equip de l'ETC ha fet una entrevista a l'autor perquè ens parli amb més profunditat sobre el que podem trobar al llibre i com ha estat el procés de recerca d'aquesta cara menys coneguda d'Ernesto Che Guevara. El que segueix a sota és el que ens va explicar:

- Com va sorgir la idea de fer el llibre?

El llibre és un intent d'escriure alguna cosa nova, diferent, de la figura d'Ernesto Che Guevara. Després d'haver publicat un altre llibre sobre la República Dominicana que intenta establir una nova filosofia sobre el verb viatjar, li vaig plantejar a l'editorial la possibilitat de fer un llibre del Che, però un llibre diferent. Seria una cerca d'Ernesto Che Guevara a partir d'una aproximació a l'home, al marit, al poeta, a l'escriptor i al viatger. És a dir, la vessant menys coneguda del guerriller.

A partir d'aquí, l'editorial va estar d'acord i vam començar a planificar el projecte. Això es va convertir en una sèrie de viatges a Cuba i finalment en el llibre ¿Donde estás Guevara?

- No era una idea molt arriscada? Ja s'ha escrit molt sobre el Che.

Una de les primeres preguntes que jo em vaig plantejar a l'inici del projecte era "què podia dir jo de nou, d'original, sobre el Che?" Hi ha biografies molt bones d'un conjunt d'autors que ja l'han treballat en profunditat durant molts anys i que han deixat un testimoni molt exhaustiu sobre el Che. Aquesta pregunta em costava molt de contestar, però era necessària, perquè si no aconseguia donar-li una resposta no podia continuar amb el projecte, com a mínim amb la voluntat d'acabar-lo amb èxit.

Li vaig plantejar aquest interrogant a la directora del Centre d'Estudis Che Guevara i ella em va dir: "no facis el que han fet tots, no facis més del mateix, busca a l'home". I això vaig fer; buscar a l'home, no al guerriller, ni al polític, ni a l'estadista, ni al revolucionari, sinó a aquest Che Guevara menys conegut que també pot ser molt interessant per al lector. Aquest és el punt diferencial del llibre.

- Com vas començar a treballar un cop vas arribar a Cuba?

Abans d'anar a Cuba ja tenia fet un treball interessant i important, havia estat preparant l'itinerari per l'illa i a on aniria, ja tenia alguns contactes a Cuba perquè em facilitessin el recorregut, m'havia documentat sobre els llocs on havia estat el Che, quins eren els més importants per a visitar... Va haver una feina inicial molt àmplia i en profunditat de lectura, anàlisi i de documentació general.

Després, vaig aconseguir contactar amb cinc guerrillers que van conèixer al Che i que serien els que em donarien entrevistes en exclusiva per a profunditzar en la figura més quotidiana, més del dia a dia del Che Guevara: com era ell fora dels discursos, dels actes polítics...

L'etapa prèvia als tres viatges que vaig fer, va ser una etapa molt important perquè és la que em va permetre dibuixar el mapa de l'edifici. Després, els viatges ja són una forma d'anar alçant, construint l'edifici; però si els mapes no estaven fets, després les coses no anaven a sortir bé, i menys a Cuba, un país molt particular on un periodista amb una gravadora ha de sortejar alguns obstacles, i on si arribes sense tenir res planificat difícilment aconseguixes entrevistes.

- Com tu has dit, Cuba és un país difícil pel periodisme. Vas tenir algun problema?

No vaig tenir cap problema perquè vaig entrar com a turista, no vaig cometre l'error de dir que era periodista, com vaig fer un altre cop i vaig tenir problemes, sinó que vaig entrar com a turista solter que anava de vacances.

Un cop dins, ja tenia preparades i concertades les entrevistes. Vaig manifestar des d'un principi que la meua idea no era transmetre cap idea política, que jo intentava buscar un punt de vista més humà i menys ideològic. Això els va agradar i, inclús, vaig tenir la possibilitat de parlar amb Camilo Guevara, el fill major del Che, i el projecte va seguir endavant.

Justament, per casualitats de la vida, vaig poder ampliar les entrevistes a través d'un taxista que coneixia a un ex-militar, que alhora coneixia a uns guerrillers que havien estat en contacte amb el Che. Jo tenia unes entrevistes pactades amb el Centre d'Estudis Che Guevara, però també havia aconseguit, pel meu compte i allí mateix, ampliar les entrevistes a altres guerrillers que també l'havien conegut. Això em va permetre tenir un major nombre de punts de vista.

- És a dir, que aquests guerrillers als què tu els fas les entrevistes no havien parlat mai abans?

Alguns d'ells sí que havien parlat, concretament l'Òscar Fernandez Mell, va ser un amic íntim del Che i surt a les seves grans biografies, però els altres amb qui jo he parlat eren soldats rasos, gent del dia a dia. Potser en algun moment, algú, molt puntualment podia haver-los preguntat com a participants del conflicte armat, però mai en una entrevista tan enfocada en la figura del Che.

De la mateixa forma, com eren fonts molt humils, el seu punt de vista també ho és i t'expliquen coses més anecdòtiques: què feia el Che a l'hora de dinar, com els tractava, quines frases recorden que els deia, com va ser el primer dia que el van veure, quina sensació recorden... En definitiva, que expliquen, a través dels seus ulls, com era aquell senyor més enllà de la imatge pública.

- Què has descobert després de tanta feina?

He de reconèixer que jo tenia una imatge positiva del Che, però ara que he acabat el llibre tinc una imatge encara més positiva. Aquestes entrevistes m'han permès veure que ningú ha parlat malament de la figura del Che, no perquè estiguessin presents els uns amb els altres a les entrevistes, sinó perquè ningú, en cap moment, sabia dir-ne cap aspecte negatiu d'aquest senyor.

El que he après és que no solament predicava amb l'exemple, sinó que ell mateix era exemple; el que deia en els seus discursos després ho complia en el seu dia a dia més quotidià; i el que deia als seus camarades, als càrrecs polítics i als seus soldats, també ho aplicava amb

la seva família, que intentava que tots tinguessin les mateixes condicions; era el primer en dir-li a la seva dona que no podia utilitzar el cotxe oficial per a coses que no fossin oficials.

Però sobretot era una persona molt conseqüent i molt compromesa amb el projecte social cubà. El que els deia constantment als seus guerrillers era que havien d'aprendre a llegir i a escriure, els donava tallers i classes en la Sierra, quan no hi havia atacs, i inclús s'oferia com a professor de matemàtiques. Els explicava que el més important era l'educació, i que s'havien de formar perquè el més important seria l'etapa que vindria després de la guerra, on s'anava a edificar un nou model de societat.

Això per un costat, i per l'altre he après que era algú que no només va saber identificar els seus somnis, sinó que també va saber lluitar per ells fins, al menys, intentar convertir-los en realitat. Això no vol dir que ho aconseguís tot, o que totes les seves metes s'acomplissin, no ho va aconseguir al Congo ni tampoc a Bolívia, però, tot i així, ell mai va defallir en l'intent de seguir lluitant, seguir intentant alguna cosa fins al menys poder dir: "he fet tot el que he pogut, tot el que estava al meu abast, no he claudicat, no m'he venut". Això jo crec que és un dels magisteris, de les ensenyances més importants que ens va deixar a tots.

- És possible que existeixi un home tan perfecte, sense cap aspecte negatiu, o s'ha mitificat una mica massa la seva figura?

Jo crec que de la forma en què he plantejat el llibre, si algú hagués tingut alguna cosa dolenta a dir ho hagués fet, perquè se li hagués respectat l'anonimat i perquè les entrevistes eren en privat. Tot i així, coincideix que ningú ho ha dit. Inclús quan parlen d'ell, notes en la forma de parlar que la gent s'emociona, que la gent transmet alguna cosa realment sincera i que tenen una visió molt positiva del Che. Cada matí, a les escoles de Cuba, les classes comencen dient "volem que siguin com el Che". És una icona, un referent per a les futures generacions.

Si hem de buscar defectes, doncs, evidentment, totes les persones tenim defectes i el Che segur que els tenia. No sóc jo qui per dir quins eren, però potser sí que podria destacar un aspecte, i és que potser ell es va equivocar al demanar als altres el mateix que es demanava a ell mateix. Ell tenia un grau d'implicació, de compromís, de disciplina i de constància, una capacitat de sacrifici que potser la resta de companys no tenien, tot i així, ell ho exigia a tots per igual.

Això va fer que algunes persones el veiessin com a un extremista, en el sentit de dir alguna cosa i portar-ho al seu compliment rigorosament o plantejar una idea i seguir-la fins al final. Això ell ho podia fer, però els altres no. Potser hauria d'haver estat una mica més generós, però justament és convertir un aspecte positiu en negatiu, perquè no deixa de ser una cosa positiva el fet que ell deia una cosa i la complia, el que passa és que a altres persones els costava més. Aquí està la diferència entre el Che i la resta de ciutadans cubans o no cubans.

- Per finalitzar, on està Guevara?

Aquesta és la pregunta que dóna sentit al llibre. Aquest llibre és una cerca d'un home, d'un país, explorar Cuba a través d'aquesta figura que va ser tan important pel país. En

cada capítol, l'autor planteja unes preguntes relatives a la ubicació del Che i intenta donar unes respostes, fins que al final, en el darrer capítol que dóna nom al llibre, l'autor dóna el seu punt de vista. No te l'hauria de dir per a convidar-te a llegir el llibre, però tot i així jo crec que el Che no està a cap lloc i està a tots alhora. La seva forma d'entendre el món, la seva filosofia, els seus gestos i el seu compromís és el que fa que aparegui i desaparegui en cada racó de Cuba, però també del món. Aquest és el missatge que es va madurant a través del llibre. Al final, a través d'una sèrie de testimonis, anècdotes, vivències, fragments dels seus poemes, postals que escriu a la seva dona i als seus fills, cartes... arribo a la conclusió que el Che no està a cap lloc i està a tots alhora.

Marina Meseguer